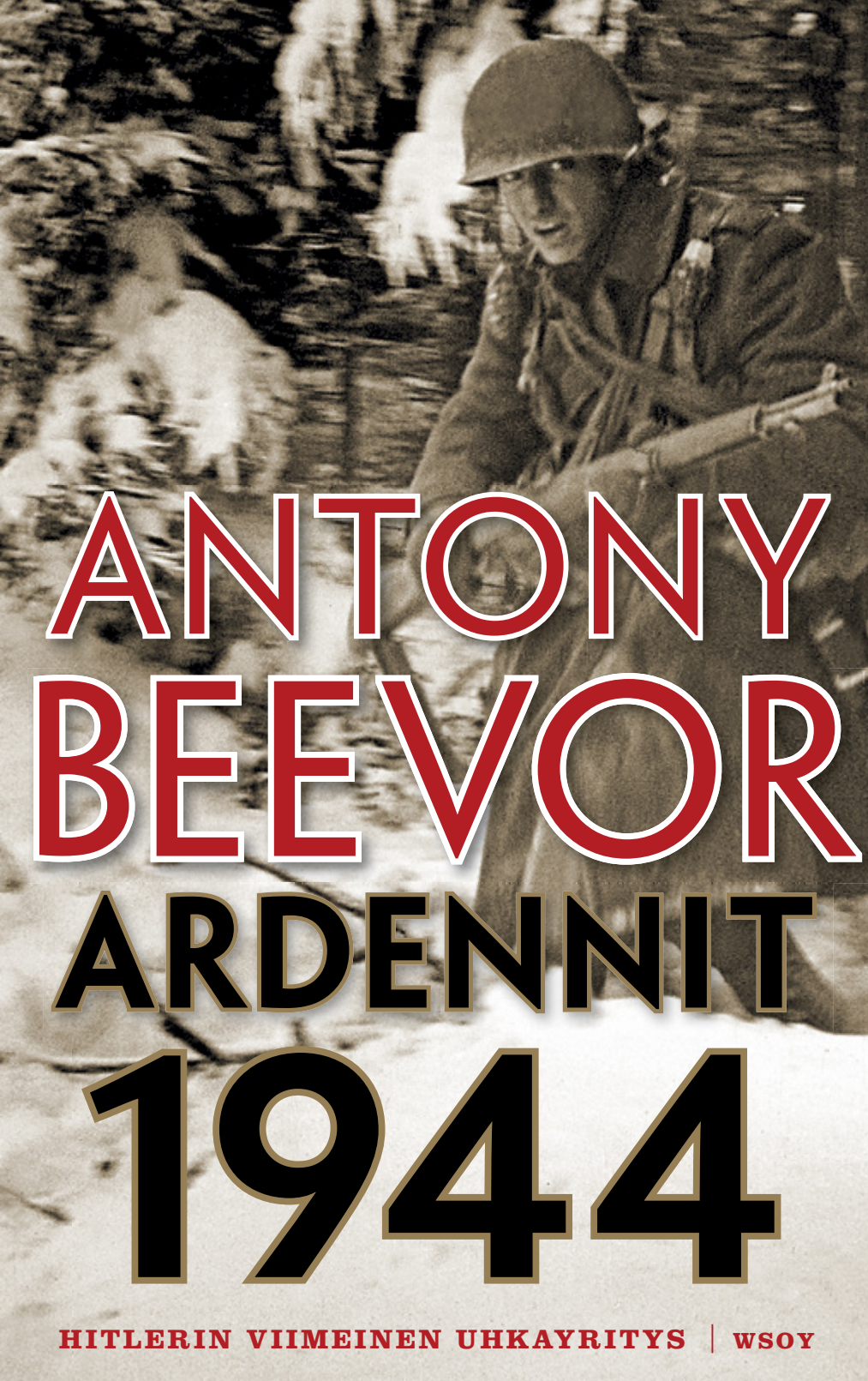

**ANTONY
BEEVOR**
ARDENNIIT
1944

HITLERIN VIIMEINEN UHKAYRITYS | WSOY

ANTONY BEEVOR

Ardennit 1944

HITLERIN VIIMEINEN
UHKAYRITYS

Suomentanut Markku Päckilä

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

COPYRIGHT © OCITO 2015
MAPS COPYRIGHT © JEFF EDWARDS 2015
SUOMENNETTU ENGLANNINKIELISESTÄ
KÄSIKIRJOITUKSESTA ARDENNES 1944 – HITLER'S LAST GAMBLE
THE MORAL RIGHTS OF THE AUTHOR HAS
BEEN ASSERTED. ALL RIGHTS RESERVED.
SUOMENKIELISEN LAITOKSEN COPYRIGHT © WSOY 2015
ISBN 978-951-0-41213-8
PAINETTU EU:SSA

Adam Beevorille

Sisällys

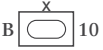
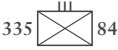
KARTAT	9
SANASTO	11
SOTILASARVOTAULUKKO	12
1 Voitonkuume	15
2 Antwerpen ja Saksan rintama	35
3 Taistelu Aachenista	51
4 Kohti sotatalvea	66
5 Hürtgenin metsä	88
6 Saksalaiset valmistautuvat	121
7 Liittoutuneiden tiedustelu epäonnistuu	147
8 Lauantai 16. joulukuuta	165
9 Sunnuntai 17. joulukuuta	197
10 Maanantai 18. joulukuuta	229
11 Skorzeny ja Heydte	253
12 Tiistai 19. joulukuuta	264
13 Keskiviikko 20. joulukuuta	293
14 Torstai 21. joulukuuta	320
15 Perjantai 22. joulukuuta	335
16 Lauantai 23. joulukuuta	353
17 Sunnuntai 24. joulukuuta	376
18 Joulupäivä	400
19 Tiistai 26. joulukuuta	416
20 Liittoutuneiden vastahyökkäysvalmistelut	431

21	Kaksinkertainen yllätys	455
22	Vastahyökkäys	477
23	Rintamamutkan oikaisu	502
24	Loppupäätelmiä	521
TAISTELUJÄRJESTYS		530
LÄHTEET		548
KIRJALLISUUTTA		595
KIITOKSET		601
HAKEMISTO		603

Kartat

Rintamatilanne ennen Saksan offensiivia	etukannen esilehti
Länsirintama	25
Antwerpen ja Schelde	36
Taistelu Aachenista	57
Hürtgenin metsä	93
Saksan hyökkäys	166
Sisäänmurron pohjoisrintama	169
Yhdysvaltain 106. divisioonan tuho ja St Vithin puolustustaistelu	177
Yhdysvaltain 28. divisioonan tuho	182
Sisäänmurron etelärintama	189
Rocherath-Krinkelt ja Elsenbornin harjanne	198
Taisteluosasto Peiperin eteneminen	214
Bastogne	243
Yhdysvaltain VII armeijakunnan ja XVIII maahanlasku- armeijakunnan rintamakaista	356
Kilpajuoksu Maasille	368
Yhdysvaltain 3. armeijan eteneminen kohti Bastogne	383
Operaatio Pohjatuuli Elsassissa	464
Rintamamutkan oikaisu	479
Saksan offensiivin etäisin piste	takakannen esilehti

Kartoissa käytetyt merkinnät

Liittoutuneet		Saksa	
	12. armeijaryhmä		armeijaryhmä B
	Yhdysvaltain 1. armeija		viides panssariarmeija
	Yhdysvaltain VII armeijakunta		26. kansankrenatööri- divisioona
	Britannian XXX armeijakunta		panssaridivisioona Lehr
	101. maahanlasku- divisioona		3. laskuvarjojääkäri- divisioona
	10. panssari- divisioonan taistelu- osasto B		15. panssarikrenatööri- divisioonan 115. panssari- krenatöörirykmentti
	84. divisioonan 335. jalkaväki- rykmentti		26. kansankrenatööri- divisioonan tiedustelu- pataljoona

Sanasto

Com Z (Communications Zone)

Kenraali Leen johtama liittoutuneiden kuljetusorganisaatio, joka kuljetti kaikki tarvikkeet, materiaalin ja täydennysmiehet.

CSDIC (Combined Services Detailed Interrogation Centre)

Britannian tiedusteluelinten yhdistetty kuulustelukeskus, joka toimi mm. sotavankileireillä. Trent Parkissa Englannissa saksalaisvankien keskusteluja äänitettiin salaa pääasiassa Saksasta paenneiden juutalaisten vapaaehtoisten voimin.

kansankrenatöörit (Volksgrenadier)

Saksan asevoimien miesvahuudeltaan aiempaa pienemmät uudet jalkaväkidivisioonat, joita perustettiin syksystä 1944 alkaen.

kylmävesivamma

ns. juoksuhautajalka (trench foot). Kudosvauriona, turvotuksena tai punoituksena ilmenevä jalkojen immersiovamma, joka johtuu kylmyydestä ja kosteudesta, kuivien sukkien puutteesta ja liikkumattomuudesta. Saattaa johtaa kuolioon.

OKW (Oberkommando der Wehrmacht)

Saksan asevoimien pääesikunta.

Pozit-sytyttimet

Tykistön kranaatin herätesytytin, jota Yhdysvaltain tykistö käytti Ardenneilla ensimmäistä kertaa. Sytytin räjäytti kranaatin ilmassa.

SD (Sicherheitsdienst)

SS:n turvallisuuspalvelu.

SHAEF (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force)

Länsiliittoutuneiden Euroopassa toimivien joukkojen pääesikunta. Kenraali Eisenhowerin päämaja Pariisin Versaillesissa ja länsirintaman kolmen armeijaryhmän ylijohto.

Ultra

Isossa-Britanniassa Bletchley Parkissa toiminut Saksan Enigma-salakirjoituslaitteilla koodatun signaaliliikenteen murtamisoperaatio.

Sotilasarvotaulukko

Yhdysvallat	Britannia	Saksan armeija	Waffen-SS	suom. vastine
private	private/trooper	Schütze/Kanonier/ Jäger	Schütze	sotamies
private first class		Oberschütze	Oberschütze	sotamies
	lance-corporal	Gefreiter	Sturmmann	korpraali
corporal	corporal	Obergefreiter	Rottenführer	korpraali/alikersantti
sergeant	sergeant	Feldwebel/Wacht- meister	Oberscharführer	kersantti/ylikersantti
staff sergeant	staff/colour sergeant	Oberfeldwebel	Hauptscharführer	vääpeli
technical sergeant	regtl quartermas- ter sgt			
master sergeant	coy/sqn sergeant major regimental sergeant major	Stabsfeldwebel	Sturmscharführer	vääpeli/ylivääpeli
2nd lieutenant	2nd lieutenant	Leutnant	Untersturmführer	vänrikki/aliluutnantti
lieutenant	lieutenant	Oberleutnant	Obersturmführer	luutnantti
captain	captain	Hauptmann/Ritt- meister	Hauptsturmführer	kapteeni
major	major	Major	Sturmbannführer	majuri
lieutenant colonel	lieutenant Colonel	Oberstleutnant	Obersturmbann- führer	everstiluutnantti
colonel	colonel	Oberst	Standartenführer	eversti
			Oberführer	ei vastaavaa arvoa
brigadier general	brigadier *	Generalmajor	Brigadeführer	prikaatinkenraali
major general	major general**	Generalleutnant	Gruppenführer	kenraalimajuri/ kenraaliluutnantti
lieutenant general	lieutenant general ***	General der Infante- rie/Artillerie/Panzert- ruppe	Obergruppenführer/ General der Waf- fen-SS	kenraaliluutnantti/ kenraali
general	general ****	Generaloberst	Obergruppenführer	kenraali/kenraalieversti
general of the army	field marshal *****	Generalfeldmarschall		sotamarsalkka

Sotilasarvojen vastaavuudet ovat osin suuntaa-antavia, koska jokaisen maan asevoimilla on omat arvoasteikkonsa ja käytäntönsä. Osa sotilasarvoista on jätetty pois taulukon yksinkertaistamiseksi.

Britannian, Kanadan ja Yhdysvaltain maavoimissa aliupseerit ja upseerit komentavat alayksiköitä (kooltaan pataljoonaa pienempiä), yksiköitä (pataljoona tai rykmentti) ja muodostelmia (prikaati, divisioona tai armeijakunta) seuraavan taulukon mukaisesti.

sotilasarvo englanniksi	suom. vastine	Britannian ja Kanadan maavoimat	Yhdysvaltain maavoimat	alaisia määrä-vahvuudessa
corporal	korpraali/alikersantti	ryhmä	ryhmä	8
2nd/lieutenant	aliluutnantti/ luutnantti	joukkue	joukkue	30
captain/major	kapteeni/majuri	komppania	komppania	120
lieutenant colonel	everstiluutnantti	pataljoona tai panssarirykmentti	pataljoona	700
colonel	eversti		rykmentti	2 400
brigadier	prikaatinkenraali	prikaati	taisteluosasto	2 400
major general	kenraalimajuri	divisioona	divisioona	10 000
lieutenant general	kenraaliluutnantti	armeijakunta	armeijakunta	30 000–40 000
general	kenraali	armeija	armeija	70 000–150 000
field marshal/ general of the army	sotamarsalkka	armeijaryhmä	armeijaryhmä	200 000–350 000

I

Voitonkuume

VARHAIN AAMULLA 27. elokuuta vuonna 1944 kenraali Dwight D. Eisenhower lähti Chartresista tutustumisretkelle vapautettuun Pariisiin. »On sunnuntai», liittoutuneiden ylipäällikkö sanoi mukaansa lähteneelle kenraali Omar Bradleylle. »Kaikki nukkuvat pitkään. Tehdään retki kaikessa hiljaisuudessa.» Kenraalikaksikko oli kuitenkin kaikkea muuta kuin huomaamaton kiitäessään kohti Ranskan pääkaupunkia niin sanotulle »epäviralliselle vierailulleen». Ylipäällikön oliivinvihreää Cadillacia saattoi kaksi panssariautoa, ja saattuetta johti jeepillä liikkuva prikaatinkenraali.

Pariisin Porte d'Orléansissa odotti 38. ratsuväkieskadroonasta koottu suurempi saattojoukko, joka oli kenraalimajuri Gerowin käskystä paraatiunivormuissa. Eisenhowerin vanha ystävä Leonard Gerow kihisi edelleen kiukusta, koska kenraali Philippe Leclerc, vapaan Ranskan 2. panssaridivisioonan komentaja, oli uhmannut toistuvasti hänen käskyjään liittoutuneiden edessä kohti Pariisia. Edellisenä päivänä itseään Pariisin sotilaskomentajana pitävä Gerow oli kieltänyt Leclerciä osallistumasta divisioonansa kanssa kenraali de Gaullen paraatimarssiin Riemukaarelta Nôtre Dameen. Hän oli antanut Leclercille käskyn

»jatkaa Pariisin ja lähiympäristön puhdistamista vihollisjoukoista». Leclerc ei ollut piitannut Gerowin käskyistä pääkaupungin vapauttamisen aikana, mutta sinä aamuna hän oli komentanut osan divisioonastaan hyökkäämään saksalaisten aseisiin kaupungin pohjoispuolella Saint-Denisin liepeillä.

Pariisin kaduilla oli hiljaista, koska saksalaiset olivat vieneet vetäytyessään mukanaan käytännössä kaikki ajokuntoiset ajoneuvot. Metroonkaan ei voinut luottaa huonokuntoisen sähköverkon takia. Itse asiassa »valon kaupungin» ainoa valonlähde olivat mustan pörssin kynttilät. Kauniit rakennukset näyttivät haalistuneilta ja kuluneilta, mutta kaikeksi onneksi ne olivat ehjiä. Hitlerin määräystä tuhota kaupunki »rauniokasaksi» ei ollut noudatettu. Vapautuksen riemun välittömissä jälkimainingeissa kaupungilla liikkuvat ihmiset hurrasivat edelleen jokaiselle amerikkalaiselle sotilaalle ja ajoneuville. Ei kuitenkaan kestänyt kauan, kun pariisilaiset alkoivat jupista: »Pire que les boches» – »Pahempia kuin sakut».

Vaikka Eisenhower oli sanonut haluavansa käydä Pariisissa »kaikessa hiljaisuudessa», vierailulla oli selvä tarkoitus. Heidän oli määrä tavata kenraali Charles de Gaulle, Ranskan väliaikaisen hallituksen johtaja, vaikka presidentti Roosevelt ei hallitusta tunnustanutkaan. Käytännöllisenä miehenä Eisenhower oli valmis sivuuttamaan presidenttinsä yksiselitteisen ohjeen, jonka mukaan amerikkalaisjoukot eivät olleet Ranskassa nostamassa kenraali de Gaullea valtaan. Ylipäällikkönä hän halusi vakiinnuttaa tilanteen rintaman takana, ja koska de Gaulle oli todennäköisesti ainoa ihminen, joka pystyi siihen, Eisenhower oli valmis tukemaan häntä.

Sen paremmin de Gaulle kuin Eisenhowerkaan ei halunnut vapautuksen aiheuttaman sekasorron riistäytyvän käsistä tilan-

teessa, jota kärjistikin jo muutenkin hurjat huhut, yllättävät paniikit, salaliittoteoriat ja vihollisen avustamisesta epäiltyjen ihmisten julkiset häväistykset. Kun 4. jalkaväkidivisioonan vastatiedustelun ylikersantti, kirjailija J. D. Salinger pidatti sotilas-toverinsa kanssa vihollisen auttamisesta epäillyn miehen lähellä Pariisin kaupungintaloa, väkijoukko vei pidätetyn mukanaan ja pieksi hänet kuoliaaksi Salingerin nähden. De Gaullen päivää aiemmin järjestämä voitonparaati Riemukaareltä Notre Damen luokse oli päättynyt ammuskeluun katedraalin sisällä. Välikohaus sai de Gaullen päättämään, että vastarintaliike oli riisuttava aseista ja sen taistelijat oli liitettävä Ranskan armeijaan. Vielä samana iltapäivänä SHAEF* – länsiliittoutuneiden Euroopassa toimivan siirtoarmeijan pääesikunta – sai tilauksen 15 000 ase-puvun toimittamisesta. Ikävä kyllä saatavilla ei ollut riittävästi pienikokoisia univormuja, joita keskipituudeltaan amerikkalaisia selvästi lyhyemmät ranskalaismiehet olisivat tarvinneet.

De Gaulle tapasi amerikkalaisenraalit sotaministeriössä rue Saint-Dominiquella, jossa hän oli aloittanut lyhyeksi jääneen ministerinuransa kohtalokkaana kesänä 1940 ja johon hän oli nyt palannut korostaakseen jatkuvuuden vaikutelmaa. Hänen suunnitelmansa Vichyn valtakauden häpeätahran poispyyhkimiseksi oli majesteettisen yksinkertainen: »Tasavalta ei lakanut koskaan olemasta.» De Gaulle pyysi Eisenhoweria jättämään Leclercin divisioonan Pariisiin pitämään yllä järjestystä, mutta koska osa Leclercin joukoista oli jo matkalla pois kaupungista, de Gaulle ehdotti että amerikkalaisjoukot antaisivat »voimannäytön» vakuuttaakseen kaupunkilaiset siitä, että saksalaiset eivät palaisi. Mitä jos marssitettaisiin Pariisin läpi rintamal-

* Ks. sanasto.

le kokonainen divisioona tai kaksi? Eisenhowerista oli hivenen ironista, että de Gaulle pyysi amerikkalaisjoukkoja »auttamaan hänen asemansa vakiinnuttamisessa», mutta hän kysyi Bradleyn mielipidettä. Bradley vastasi, että asia järjestyisi parissa päivässä. Niin Eisenhower pyysi de Gaullea vastaanottamaan paraatimarssin yhdessä kenraali Bradleyn kanssa. Hän itse pysyisi poissa.

Palattuaan Chartresiin Eisenhower ehdotti kenraali Sir Bernard Montgomerylle, että tämä ottaisi paraatin vastaan yhdessä de Gaullen ja Bradleyn kanssa, mutta Montgomery kieltäytyi matkustamasta Pariisiin. Tämä pieni mutta merkityksellinen yksityiskohta ei kuitenkaan estänyt Britannian sanomalehtiä syyttämästä amerikkalaisia kaiken kunnian kahmimisesta itselleen. Liittoutuneiden keskinäiset suhteet kärsivät vakavaa vahinkoa brittilehdistön pakkomielteisestä tavasta tulkita melkein kaikki SHAEFin päätökset loukkaukseksi Montgomerya ja siten kaikkia brittejä kohtaan. Asenne kuvasti laajempaa mielipahaa siitä, että Britanniaa yritettiin työntää sivuraiteelle. Amerikkalaiset olivat ottaneet ohjat, ja nyt he omisivat vielä voitonkin. Eisenhowerin brittiläinen varaylipäällikkö, ilmavoimien marsalkka Sir Arthur Tedder piti brittilehdistön ennakkoluuloisuutta hyvin huolestuttavana: »Sen perusteella mitä SHAEFissa kuulin, en voinut välttyä pelolta että nyt kylvettiin siemeniä pahalle välirikolle liittoutuneiden kesken.»

Seuraavana iltana kenraalimajuri Norman D. Cotaan komentama 28. jalkaväkidivisioona lähti kaatosateessa Versaillesista kohti Pariisia. »Dutch» Cota oli osoittautunut poikkeuksellisen rohkeaksi ja pystyväksi esimieheksi Omahan maihinnousukaistalla, ja hän oli ottanut 28. divisioonan komentoonsa vajaa kaksi viikkoa aikaisemmin edellisen komentajan kaaduttua saksalaisen tarkka-ampujan luotiin. Taistelut Normandian pensas-

aitojen rikkomassa maastossa olivat edistyneet hitaasti ja tuotaneet suurta mieshukkaa koko kesä- ja heinäkuun, mutta elokuun alussa mieliala oli kohentunut suuresti, kun kenraali George C. Pattonin komentama kolmas armeija oli onnistunut tekemään läpimurron Seinelle ja kohti Pariisia.

Boulognen metsään oli järjestetty suihkuja, jotta miehet saivat peseytyä ennen paraattia. Seuraavana aamuna, 29. elokuuta, divisioona marssi Avenue Fochia Riemukaarelle ja kääntyi Champs-Élyséesin pitkälle paraatikadulle. Jalkaväki marssi täydessä taisteluvälikunnassa: kypärä päässä, kivääri olalla ja pistin kiinnitettynä. Oliivinvihreiden univormujen massa oli valtava, 24-miehiset rivit täyttivät koko leveän kadun laidasta laitaan, ja rivi seurasi toistaan. Joka miehellä oli asepuvun olassa divisioonan tunnus, Pennsylvanian punainen »lakikivi», jota saksalaiset nimittivät »veriämpäriksi».

Ranskalaiset hämmästelivät sekä amerikkalaisten arkisia univormuja että loputtomalta näyttävää moottoriajoneuvojen paljouutta. »Une armée de mécanos» – »mekaanikkojen armeija» – kirjailija Jean Galtier-Boissière kirjoitti päiväkirjaansa. Champs-Élyséesin varrelle sinä aamuna pakkautuneesta väkijoukosta oli uskomatonta, että yhdellä ainoalla jalkaväkidivisiounalla saattoi olla niin paljon ajoneuvoja: lukemattomia jeeppejä, joista osaan oli asennettu raskas konekivääri, partioautoja, tykkejä, muun muassa puolitelavaunujen vetämiä 155-millisiä »pitkä Tom» -haupitseja, pioneereja, huoltojoukkoja sekä pienissä että kymmentonnisisissa kuorma-autoissa, M-4 Sherman -panssarivaunuja ja panssarintorjuntavaunuja. Tämän voimannäytön jälkeen Ranskan vuonna 1940 valloittanut ja voittamattomalta vaikuttanut Wehrmacht hevosvaunuineen tuntui omituisen vanhanaikaiselta.

Paraatin vastaanottajat seisoivat korokkeella Concordeen aukiolla. Pioneerit olivat rakentaneet sen ylösalaisin käännetyistä syöksyveneistä, jotka peitettiin pitkällä trikolorilla. Luke-mattomat tähtiliput liehuivat. Paraatin kärjessä marssi 56-miehinen sotilassoittokunta soittaen divisioonan tunnusmarssia »Khaki Billiä». Ranskalaiset katselijat eivät luultavasti tiedeneet sitä, minkä kaikki 28. divisioonan sotilaat tiesivät: he hyökkäisivät pian saksalaisten aseisiin kaupungin pohjoispuolella. »Se oli yksi merkellisimmistä hyökkäysryhmyksistä kautta aikojen», Bradley sanoi myöhemmin adjutantilleen. »Monikaan ei tainnut tajuta, että miehet marssivat suoraan taisteluun.»

Englannin kanaalin rannikolla Kanadan ensimmäinen armeija oli saanut tehtäväkseen vallata Le Havren suursataman, ja samaan aikaan Britannian toinen armeija eteni koilliseen kohti Pas de Calaisia ja Saksan v-aseiden laukaisupaikkoja. Huolimatta panssarivaunujen kuljettajien uupumuksesta ja kovasta myrskystä elokuun 30. ja 31. päivän välisenä yönä kaartin panssaridivisioona valtasi Ranskan vastarintaliikkeen avulla Amiensin kaupungin ja Sommen sillat. Saksan 5. panssariarmeijan komentaja kenraali Heinrich Eberbach yllätettiin seuraavana aamuna. Brittien hyökkäys iski kiilan 5. panssariarmeijan ja Pas de Calaisia puolustaneen 15. armeijan väliin. Kanadan kuninkaallisen rykmentin, Hamiltonin kuninkaallisen kevyen jalkaväkirykmentin ja Essexin skottilaisrykmentin johdolla kanadalaiset etenivät kohti Dieppeä, jossa ne olivat kokeneet kaksi vuotta aikaisemmin kovia tuhoisasti päättyneessä yllätysiskussa.

Liittoutuneiden voitonhuuma kohosi äärimmilleen. Heinäkuinen pommiattentaatti Hitleriä vastaan oli vahvistanut käsitystä, että Saksa oli luhistumaisillaan vuoden 1918 tapaan,

vaikka tosiasiassa murhayrityksen epäonnistuminen oli vain vahvistanut natsien valtaa. SHAEFin tiedustelu väitti huolettomasti: »Elokuun taistelut ovat tehneet tehtävänsä ja vihollisen länsirintama on luovuttanut.» Lontoossa sotakabinetti uskoi, että sota loppuisi jouluun mennessä ja useissa suunnitelmissa vihollisuuksien päättymispäiväksi merkittiin 31.12. Ainoastaan Churchill varautui edelleen siihen, että saksalaiset olisivat valmiita jatkamaan sota. Washingtonissa ajateltiin samansuuntaisesti sillä seurauksella, että huomio kohdistui yhä enemmän Tyynellämerellä kiivaana jatkuvaan sotaan japanilaisia vastaan. Yhdysvaltain sotatuotantoneuvosto alkoi perua asevoimien tuotantosopimuksia, muun muassa tykistön kranaattien tilauksia.

Myös monet saksalaiset uskoivat lopun olevan käsillä. Evers-tiluutnantti Fritz Fullriede kirjoitti päiväkirjaansa Utrechtsissa: »Länsirintama on tuhottu, vihollinen on jo Belgiassa ja Saksan rajalla. Romania, Bulgaria, Slovakia ja Suomi tekevät rauhan-tunnusteluja. Tilanne on sama kuin vuonna 1918.» Berliinissä mielenosoittajat uskaltautuivat kohottamaan rautatieasemalla banderollin, jossa luki: »Rauha hinnalla millä hyvänsä.» Itärintamalla puna-armeijan käynnistämä operaatio Bagration oli murskannut Saksan keskustan armeijaryhmän, ja neuvostojoukot olivat edenneet 450 kilometriä Varsovan porteille ja Veikselille kolmessa kuukaudessa. Wehrmacht oli menettänyt itärintamalla 589 425 miestä ja länsirintamalla 156 726 miestä.

Neuvostojoukkojen eteneminen Veikselille rohkaisi Puolan kotiarmeijan Armija Krajowan aloittamaan Varsovassa urhean mutta tuhoon tuomitun kansannousun. Stalin ei halunnut riippumatonta Puolaa, vaan antoi kylmästi saksalaisten tuho-ta kapinalliset. Uhattuina olivat jo Itä-Preussi ja Hitlerin päämaja Sudenpesä lähellä Rastenburgia, ja Saksan armeijat olivat

luhistumispiteessä myös Balkanilla. Kaksi päivää ennen Pariisin vapauttamista Romania irtautui akselivalloista neuvostojoukkojen vyöryessä sen rajojen yli. Puna-armeija eteni Bukarestiin 30. elokuuta ja valtasi Ploieștin elintärkeät öljykentät. Tie oli auki Unkarin tasangoille ja Tonavaa pitkin Itävaltaan ja Saksaan.

Elokuun puolivälissä kenraali George Pattonin komentama Yhdysvaltain kolmas armeija eteni Normandiasta kohti Seineä. Samaan aikaan Ranskan Välimeren-rannikolla toteutettiin onnistuneesti operaatio Rakuuna (Dragoon), eli maihinnousu Cannesin ja Toulonin välillä. Saarroituksen uhkaamina saksalaiset aloittivat laajamittaisen perääntymisen Ranskan halki. Vichyn miliisit tiesivät, mitä oli odotettavissa vastarintaliikkeen käsissä, ja niin hekin aloittivat jopa tuhannen kilometrin mittaisen perääntymisen vihamielisen alueen halki turvaan kohti Saksaa. Atlantin rannikolla koottiin improvisoituja »marssiryhmiä», joihin kuului armeijan, Luftwaffen ja Kriegsmarinen sotilaita sekä aseetonta henkilöstöä ja jotka komennettiin pako-
matkalle kohti itää ohjeenaan vältellä Ranskan vastarintaliikettä matkan varrella. Wehrmacht vahvisti rintamakiilaa Dijonin ympäristössä ottaakseen vastaan melkein neljännesmiljoonaa saksalaista. Atlantin ja Välimeren rannikolle jäi saarroksiin 51 000 sotilasta. Hitler alkoi kutsua tärkeimpiä satamia »linnoituksiksi», mutta niiden vapauttamisesta ei ollut toivoa. Muuan saksalaiskenraali vertasi vallalla ollutta tosiasioiden kieltämistä katoliseen pappiin, joka pirskottelee pitkänäperjantaina sianliha-ateriansa päälle vihkivettä ja sanoo: »Tämä on kalaa.»

Hitlerin vainoharhaisuus paheni entisestään heinäkuun 20. päivän pommi-iskun jälkeen. Sudenpesässä Itä-Preussissa hän ei tyytynyt enää pilkkaamaan Saksan yleisesikuntaa »älykköjen

TOISEN MAAILMANSODAN RATKAISUTAISTELUT ARDENNEILLA

**Kun liittoutuneet olivat jo
edenneet Ranskaan, Hitler yritti
hajottaa puolustuslinjan hyökkäämällä
Ardennien läpi Ranskaan.**

**Saksan joukot olivat ahtaalla syksyllä 1944.
Puna-armeija eteni vääjäämättä idässä, ja liittoutuneet
olivat edenneet Ranskaan. Viimeisenä uhka-
yrityksenään Saksan sodanjohto suunnitteli yllätys-
iskua läpi Ardennien vaikeakulkuisen vuoristoalueen.
Yllätyshyökkäys käynnistyi 16. joulukuuta ja näytti
alkuun onnistuvan, kun liittoutuneet joutuivat
vetäytymään vihollisen tieltä. Lopulta Ardennien taistelu
kuitenkin koitui Saksan sotavoimien kohtaloksi.**

**Historioitsija Antony Beevor kertoo sota-
tapahtumat tasapuolisesti, loistokkaalla tyyllillä ja
uusimpaan tutkimustietoon nojautuen.**

#kirja WWW.KIRJA.FI	 9 789510 412138 90.35 ISBN 978-951-0-41213-8	
-------------------------------	---	---